

Katarzyna RUCKA, Małgorzata BALBIERZ*

OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW PRZEMYSŁOWYCH O DUŻEJ ZAWARTOŚCI OLEJÓW NA ZŁOŻU BIOLOGICZNYM

Przedstawiono wyniki laboratoryjnych badań technologicznych oczyszczania ścieków przemysłowych na złożu biologicznym. Ścieki poddawane oczyszczaniu na złożu stanowiły mieszaniny wodno-olejowe pochodzące z separatorów substancji ropopochodnych, wstępnie oczyszczone chemicznie w oczyszczalni ścieków przemysłowych. Badania prowadzono w laboratoryjnym układzie doświadczalnym. Stwierdzono ok. 50%-70% skuteczność obniżki ChZT i BZT₅ podczas oczyszczania ścieków na złożu biologicznym średnioobciążonym.

1. CEL I ZAKRES BADAŃ

Celem badań było określenie skuteczności usuwania zanieczyszczeń ze ścieków stanowiących mieszaniny wodno-olejowe podczas biologicznego oczyszczania ścieków na złożu biologicznym. Wyniki badań wykorzystane zostaną do opracowania wytycznych do modernizacji jednej z działających na Dolnym Śląsku oczyszczalni ścieków przemysłowych.

Zakres opracowania obejmuje:

1. Badania technologiczne oczyszczania ścieków z oczyszczalni ścieków przemysłowych (po oczyszczeniu chemicznym) na złożu biologicznym w skali laboratoryjnej.
2. Wyznaczenie podstawowych parametrów technologicznych biologicznego oczyszczania ścieków na złożu biologicznym.

Ścieki przemysłowe stanowiące mieszaniny wodno-olejowe pochodzące z separatorów substancji ropopochodnych różnią się od ścieków bytowych. Oprócz typowych zanieczyszczeń występujących w ściekach bytowych, zawierają zanieczyszczenia specyficzne, wynikające z profilu produkcji oraz technologii stosowanej

* Politechnika Wrocławska, Wydział Inżynierii Środowiska, Katedra Technologii Oczyszczania Wody i Ścieków. Wyb. Wyspiańskiego 27, 50-370 Wrocław, katarzyna.rucka@pwr.edu.pl.

w zakładach, w których zainstalowane są separatory. Stężenia zanieczyszczeń mogą być wielokrotnie wyższe niż w ściekach bytowych. Z tego względu przed wprowadzeniem tego typu ścieków przemysłowych do kanalizacji komunalnej konieczne jest ich podczyszczenie.

Dopuszczalny skład ścieków przemysłowych wprowadzanych do kanalizacji określa Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych [1].

W przypadku ścieków z separatorów substancji ropopochodnych za charakterystyczne zanieczyszczenia specyficzne z pewnością uważane mogą być biodegradowalne związki organiczne, tłuszcze, węglowodory ropopochodne oraz zawiesiny.

Modernizowana oczyszczalnia ścieków oczyszczać będzie docelowo ok. 100 m³/d ścieków pochodzących z separatorów substancji ropopochodnych oraz innych mieszanin wodno-olejowych. Ścieki te będą podczyszczone chemicznie w I stopniu oczyszczania, a następnie oczyszczane biologicznie na złożach.

Odpyływające z instalacji podczyszczającej ścieki kierowane będą do miejskiej sieci kanalizacyjnej i oczyszczane w gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych.

2. BADANIA TECHNOLOGICZNE

2.1. OPIS UKŁADU BADAWCZEGO

Badania prowadzono w układzie laboratoryjnym, składającym się ze złoża biologicznego z wypełnieniem z tłucznia granitowego, współpracującego z osadnikiem wtórnym. Ścieki surowe pompowano ze zbiornika pompą perystaltyczną o stałej wydajności, recyrkulację ścieków z osadnika na złożo zapewniała strumienica wodno-powietrzna. Wymiary złoża były następujące:

- średnica złoża: 8,7 cm,
- wysokość złoża: 90 cm,
- powierzchnia rzutu złoża: 0,59 dm²,
- objętość złoża: 5,34 dm³.

Parametry technologiczne złoża podczas badań zasadniczych:

• obciążenie hydrauliczne powierzchni rzutu złoża: $O_h = 6,1 \text{ m}^3/\text{m}^2\text{d}$ (bez recyrkulacji),

• recyrkulacja ścieków: $2,4 \text{ dm}^3/\text{d} = 1600\% Q$,

• obciążenie ładunkiem zanieczyszczeń organicznych objętości złoża:

$O_L = \text{ok. } 1,5\text{--}4,9 \text{ kg ChZT}/\text{m}^3\text{d}$

$O_L = \text{ok. } 0,2\text{--}1,5 \text{ kg BZT}_5/\text{m}^3\text{d}$.

Przeprowadzono dwie serie badań: badania wstępne oraz badania zasadnicze.

2.2. BADANIA WSTĘPNE

Celem badań wstępnych było wpracowanie złoża – wytworzenie na powierzchni wypełnienia złoża błony biologicznej, zasiedlonej mikroorganizmami zdolnymi do rozkładu zanieczyszczeń zawartych w poddawanych oczyszczaniu ściekach. ChZT ścieków (podczyszczonych chemicznie) dostarczonych do laboratorium Politechniki Wrocławskiej wynosiło ok. 12000–16000 g O₂/m³.

Ścieki rozcieńczano wodą wodociągową w stosunku ok. 1:10 i podawano na złożo w obiegu zamkniętym (zbiornik ścieków surowych-złożo biologiczne-zbiornik ścieków surowych) przy wyłączonej recyrkulacji.

Pompa podająca ścieki pracowała z wydajnością 45 dm³/d (O_h = 76 m³/m²d). Temperatura prowadzenia procesu wynosiła ok. 20 °C. Pojemność zbiornika ścieków wynosiła 10 dm³.

Co kilka dni oznaczano ChZT ścieków. Po uzyskaniu ChZT ścieków o około 50–70% ChZT początkowego zwiększano stężenie początkowe ścieków w zbiorniku do ok. 3000–5000 g O₂/m³ przez dodanie odpowiedniej ilości stężonych ścieków przemysłowych zmieszanych w odpowiedniej proporcji z wodą wodociągową. Badania wstępne trwały około 6 miesięcy.

2.3. BADANIA ZASADNICZE

Badania prowadzono w układzie przepływowym z włączoną recyrkulacją ścieków z osadnika wtórnego. Złożo zasilane było ściekami przygotowywanymi na bazie dostarczanych z oczyszczalni podczyszczonych chemicznie ścieków przemysłowych i wody wodociągowej mieszanych w odpowiedniej proporcji tak, aby ChZT ścieków wynosiło ok. 2500–7000 g O₂/m³. Temperatura prowadzenia procesu wynosiła ok. 20 °C. Badania zasadnicze trwały ok. 2,5 miesiąca.

Zarówno w badaniach wstępnych jak i zasadniczych, w celu określenia skuteczności usuwania zanieczyszczeń oraz prawidłowości pracy złoża okresowo pobierano do analiz fizykochemicznych ścieki surowe i oczyszczone.

3. WYNIKI BADAŃ

3.1. WYNIKI BADAŃ WSTĘPNYCH

W badaniach uzyskano około 70–80% zmniejszenie ChZT. Wartość ChZT ścieków obniżała się do około 300 g O₂/m³ przy 1200 g O₂/m³ w ściekach surowych i do około 1000 g O₂/m³ przy ok. 4000 g O₂/m³ w ściekach surowych. W początkowej fazie doświadczenia, czas w którym uzyskiwano 70% obniżki ChZT wynosił 20 d,

w końcowej fazie badań 70–80% obniżkę ChZT uzyskiwano w czasie o połowę krótszym – 10 d przy ładunku zanieczyszczeń ścieków podawanym na złożo trzykrotnie większym niż na początku badań. Wyniki ostatniej fazy badań wstępnych uznano za zadowalające. W ciągu 8 dób uzyskano 78% obniżki ChZT. Wartość ChZT z 4200 g O₂/m³ w ściekach surowych obniżyła się do 930 g O₂/m³. Wyniki badań wstępnych zestawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wyniki badań wstępnych

Czas, d	ChZT, gO ₂ /m ³	Obniżka ChZT, %	Czas, d	ChZT, gO ₂ /m ³	Obniżka ChZT, %	Czas, d	ChZT, gO ₂ /m ³	Obniżka ChZT, %
Seria 1			Seria 2			Seria 3		
0	1220		0	860		0	2630	
8	880	25	1	790	8	3	2000	24
9	790	35	7	310	64	8	1250	53
14	620	49	11	225	74			
20	272	78						
Seria 4			Seria 5			Seria 6		
0	3800		0	2950		0	4200	
2	2720	28	2	2060	30	3	2535	40
7	1360	64	4	1880	36	6	1540	63
			7	994	66	8	930	78
			9	590	80			
			11	470	84			

3.2. WYNIKI BADAŃ ZASADNICZYCH

Obciążenie hydrauliczne podczas badań zasadniczych było stałe, obciążenie ładunkiem zanieczyszczeń zmieniało się w granicach 1,5–4,9 kg O₂/m³d. Przy obciążeniu złoża ładunkiem ChZT wynoszącym 4,9; 3,7 i 3,1 kg O₂/m³d skuteczność zmniejszenia ChZT wynosiła ok. 50%. Przy niższym obciążeniu ładunkiem ChZT (1,5 kg O₂/m³d) uzyskiwano ok. 70% obniżki ChZT.

W trakcie badań kontrolowano zawartość związków biogenych w ściekach podawanych na złożo. W przypadku stwierdzenia niedoboru związków azotu lub fosforu uzupełniano ich zawartość w ściekach w ilościach wynikających z wymagań metabolicznych mikroorganizmów błony biologicznej (BZT:N:P = 100:5:1).

Ścieki surowe dostarczane do badań na ogół charakteryzowały się wystarczającą do biologicznego oczyszczania zawartością azotu. Tylko jeden raz w trakcie badań konieczna była korekta zawartości azotu. Częściej ścieki dostarczane do badań charakteryzowały się niedoborem fosforu. Korekta składu ścieków polegała na dozowaniu do zbiornika ścieków surowych związków fosforu w celu podwyższenia stężenia do ok. 10–15 g P/m³. W ściekach oczyszczonych, na skutek asymilacyjnego

wbudowywania fosforu w komórki mikroorganizmów, zawartość fosforanów malała do około 1,5–3 g P/m³.

W wyniku procesu amonifikacji i asymilacji azotu przez mikroorganizmy stężenie TKN w ściekach oczyszczonych obniżało się o ok. 40–50%. Wyniki badań zasadniczych zestawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wyniki badań zasadniczych

Dzień, d	Obciążenie ładunkiem ChZT, kgO ₂ /m ³ d	Obciążenie ładunkiem BZT ₅ , kgO ₂ /m ³ d	ChZT, gO ₂ /m ³			BZT ₅ , gO ₂ /m ³		
			surowe	oczyszczone	% zmniejszenia	surowe	oczyszczone	% zmniejszenia
1	3,2	0,9	4700			1400		
3	3,2	0,9	4700	2250	52	1400	620	55
6	4,9	1,5	7300			2200		
8	4,9	1,5	7300	4070	44,4	2200	1120	49
10	4,9		7300	3420	53,1			
13	4,9		7300	3270	55,2			
21	3,3		4900					
23	3,3	1,1	4900	2690	45,1	1760	830	53
27	3,7		5446					
29	3,7		5446	3025	44,4			
35	1,5	0,2	2240			320		
41	1,5	0,2	2240	656	71	320	124	61
45	3,1	0,8	4625			1300		
48	3,1	0,8	4625	2028	56,1	1300	540	58

Wyniki badań zasadniczych wykazały wysoką skuteczność obniżki ChZT. Przy wartości ChZT w ściekach surowych wynoszącej około 4700 g O₂/m³ (obciążenie ładunkiem ChZT = 3,2 kg ChZT/m³ d) wartość ChZT w ściekach oczyszczonych wynosiła 2250 g O₂/m³ (52% obniżki). Przy niższym obciążeniu ładunkiem ChZT wynoszącym 1,5 kg ChZT/m³ d uzyskano 71% obniżki ChZT, a wartość ChZT w ściekach oczyszczonych wynosiła 656 g O₂/m³.

Stwierdzono również wysoką skuteczność zmniejszenia BZT₅. Przy wartości BZT₅ w ściekach surowych wynoszącej ok. 1400 g O₂/m³ (obciążenie ładunkiem BZT₅ – 0,9 kg O₂/m³ d) wartość BZT₅ w ściekach oczyszczonych obniżyła się do 620 g O₂/m³ (55% obniżki). Przy niższym obciążeniu ładunkiem BZT₅ wynoszącym 0,2 kg O₂/m³d uzyskano 61% obniżki, a wartość BZT₅ w ściekach oczyszczonych obniżyła się do 124 g O₂/m³.

4. WNIOSKI Z BADAŃ

1. Z przeprowadzonych badań laboratoryjnych wynika, że zadowalające efekty usuwania zanieczyszczeń organicznych ze ścieków przemysłowych pochodzących z separatorów substancji ropopochodnych można uzyskać stosując po ich chemicznym oczyszczeniu w I^o metodę złoż biologicznych średnio lub wysokoobciążonych (w II° oczyszczania).
2. Zadowalającą skuteczność oczyszczania ścieków (40–70% obniżkę ChZT) uzyskano przy obciążeniu ładunkiem zanieczyszczeń organicznych objętości złoża z zakresu:

$$O_{L,ChZT} = \text{ok. } 1,5\text{--}4,8 \text{ kg ChZT/m}^3\text{d}$$

$$O_{L,BZT5} = \text{ok. } 0,2\text{--}1,4 \text{ kg BZT}_5\text{/m}^3\text{d}$$
3. Najwyższą efektywność oczyszczania ścieków (70% obniżkę ChZT) zapewniającą wartość ChZT w ściekach oczyszczonych na poziomie 656 g O₂/m³ uzyskano przy następujących parametrach technologicznych:
 - obciążenie ładunkiem zanieczyszczeń organicznych objętości złoża:

$$O_{L,ChZT} = \text{ok. } 1,5 \text{ kg ChZT/m}^3\text{d}$$

$$O_{L,BZT5} = \text{ok. } 0,2 \text{ kg BZT}_5\text{/m}^3\text{d}$$
 - obciążenie hydrauliczne powierzchni rzutu złoża:

$$O_h = 6,1 \text{ m}^3\text{/m}^2\text{d}$$

LITERATURA

- [1] ROZPORZĄDZENIE MINISTRA BUDOWNICTWA z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. Nr 136, Poz. 964).
- [2] WYTYCZNA DWA 281 P (dawna ATV A-135), *Wytyczne do wymiarowania złoż zraszanych i zanurzanych*, Wydawnictwo Seidel-Przywecki, 2001.

TREATMENT OF INDUSTRIAL WASTEWATER WITH HIGH OIL CONCENTRATION USING
A TRICKLING FILTER

The results of a bench-scale investigation of industrial wastewater treatment using a trickling filter were presented. Wastewater incoming to the trickling filter was a water-oil mixture from oil (and oil derivative substances) separators, pretreated chemically in a full-scale treatment plant before feeding to a biological step in a lab-scale. It has been shown that 50–70% efficiency of COD and BOD₅ removal could be obtained using a medium-loaded trickling filter.